

Danka Hržina, dipl. iur.*
Marijo Rošić, dipl. iur., dipl. kriminalist**
Ljiljana Stipišić, dipl. iur.***

POSTUPCI IZRUČENJA U REPUBLICI HRVATSKOJ – PRAKTIČNI ASPEKTI

U radu se obrađuju postupci tzv. pasivnih izručenja (iz Republike Hrvatske na zahtjev strane države u inozemstvo) s aspekta policijskog i pravosudnog postupanja (Ministarstvo pravosuđa i nadležnog suda). U uvodnom dijelu etimološki se obrađuje pojam izručenja s osvrtom na povijesno značenje i pozitivnopravne instrumente koji uređuju taj institut. Kako bi se što vjernije prikazao tijek postupka izručenja (od primanja zahtjeva za stranom međunarodnom potragom, preko uhićenja tražene osobe i određivanja ekstradicijskog pritvora ili druge mjere osiguranja prisutnosti izručenika, do donošenja rješenja ministra pravosuđa), rad je podijeljen prema pojedinim etapama ekstradicijskog postupka, s naglaskom na praksu Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu, a posvećen je i problemima vezanim uz odnos između postupka izručenja i postupka azila. Poseban je doprinos ovoga rada analiza konkretnog slučaja iz sudske prakse i prikaz postupanja policije po zahtjevu za međunarodnom potragom.

1. UVOD

Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima u kontekstu skorog ulaska Republike Hrvatske u punopravno članstvo u Europsku uniju poseban je izazov, što je razvidno i letimičnim pregledom pravne stečevine Europske unije koja uređuje ovo područje. Kako je s jedne strane riječ o potrebi za što “tješnjom” suradnjom te određenim zadiranjem u suverenitet i kaznenopravni poredak država članica s druge strane, ne začuđuje velik opseg izmjena propisa koji uređuju ovo “najpropulzivnije” područje pravne stečevine Europske unije.

* Danka Hržina, dipl. iur., voditeljica Službe za međunarodnu pravnu pomoć i pravosudnu suradnju u kaznenim stvarima u Ministarstvu pravosuđa

** Marijo Rošić, dipl. kriminalist, voditelj Službe za međunarodnu policijsku suradnju u Upravi kriminalističke policije Ministarstva unutarnjih poslova

*** Ljiljana Stipišić, dipl. iur., sutkinja Županijskog suda u Splitu

Navedene promjene u području kaznenopravne suradnje najbolje se očituju u promjenama u reguliranju instituta izručenja, kao najstarijeg oblika “velike”, “sekundarne” međunarodne pravne pomoći, koji se zamjenjuje bržim i jednostavnijim postupkom predaje temeljem europskog uhidbenog naloga.

Postupak izručenja¹ teško je definirati budući da je riječ o pravnom poslu između dviju država reguliranom pravilima međunarodnog kaznenog prava koji je ujedno i izraz političkog sporazuma tih država. U teoriji se susrećemo s različitim definicijama izručenja. Neovisno o tome kojoj se definiciji priklonili, neosporno je da je, s obzirom na svoju pravnu prirodu, izručenje mješoviti pravni institut na koji se primjenjuju pravila međunarodnog i unutrašnjeg prava. Nadalje, stajališta teoretičara znatno se razilaze oko dva pitanja: pitanja pravne prirode izručenja i pitanja ispunjava li se izručenjem međunarodnopravna obveza ili samo moralna obveza.² Što se tiče prvog pitanja, prema jednom shvaćanju izručenje je pravni posao među državama u kojem su pojedinci samo predmet posla i za njih je izručenje *res inter alios acta*, dok je prema drugom shvaćanju pojedinac subjekt postupka izručenja te sklapanje ugovora između država uključuje stipulacije u korist pojedinca kojeg treba smatrati trećom stranom posla, pa tako i korisnikom određenih prava čije ispunjenje može samostalno zahtijevati.³ Razilaženja teoretičara o pravnoj prirodi obveze izručenja odrazila su se u normativnom reguliranju izručenja u pojedinim državama. Tako razlikujemo države koje nepostojanje ugovora o izručenju smatraju apsolutnom smetnjom za izručenje (poput država *common law* pravnog sustava te pojedinih država kontinentalnog pravnog sustava) i države koje dopuštaju izručenje i bez međunarodnog ugovora kao pravnog temelja (poput većine država kontinentalnog pravnog sustava), s tim da neke države izvanugovorno izručenje uvjetuju postojanjem uzajamnosti (reciprociteta).

Kada govorimo o povijesnom razvoju instituta izručenja, promjenama u njegovoj primjeni kao sredstva međunarodne suradnje u suzbijanju tzv. općeg kriminala, uz uvažavanje prava izručenika, bitno su pridonijeli prosvjetitelji.⁴

¹ Riječ ekstradicija koja se često koristi kao sinonim za izručenje, a koju nalazimo u jezicima germanske i romanske jezične skupine (engl. extradition, franc. l'extradition), prema mišljenju nekih autora vuče svoje porijeklo iz latinskog glagola *extradere* – kojim se označava prisilno vraćanje osobe suverenu.

² Hugo Grotius smatrao je da postoji disjunktivna obveza na strani zamoljene države: ili da inicira kazneni progon protiv tražene osobe ili da je izruči državi moliteljici kako bi joj ona sudila. Taj svoj stav oblikovao je u maksimu *aut dedere, aut punire* odnosno *aut dedere aut iudicare*. Protivnici takvog stajališta, poput Pufendorfa, smatrali su da izručenje predstavlja samo moralnu obvezu koja zahtijeva sporazum između država kako bi ta obveza postala međunarodnopravnom obvezom.

³ Krapac, Davor, Međunarodna kaznenopravna pomoć, Narodne novine d.d., Zagreb, svibanj 2006., str. 55.

⁴ Prosvjetitelj Cesare Beccaria u svom kapitalnom djelu *O zločinima i kaznama*, kritizirajući u ime razuma tadašnji kaznenopravni sustav, propituje korisnost izručenja riječima: “A

S obzirom na velik utjecaj Konvencije Vijeća Europe o izručenju potpisane 13. prosinca 1957. na harmonizaciju ekstradicijskog prava, povijesni razvoj instituta izručenja u okviru Europe može se podijeliti na dva razdoblja: razdoblje prije i razdoblje nakon Konvencije. Iako su Konvenciju ratificirale sve države članice Vijeća Europe i ona je pridonijela unifikaciji ekstradicijskog prava,⁵ ona ipak ima određene nedostatke: propisuje mogućnost odbijanja izručivanja vlastitih državljana i počinitelja političkih kaznenih djela, prepušta regulaciju postupka izručenja nacionalnim zakonodavstvima te predviđa mogućnost stavljanja rezervi na pojedine odredbe Konvencije, a to je u praksi rezultiralo njezinom bilateralizacijom.

S obzirom na to da je izručenje pravni posao među državama, taj je pravni posao reguliran mnogostranim ili dvostranim međunarodnim ugovorima te domaćim pravom čiji se sadržaj ostvaruje uzajamnošću ili reciprocitetom. Upravo se međunarodni ugovori smatraju tzv. glavnim pravnim izvorima o izručenju, pri čemu razlikujemo konvencije usvojene u okviru Ujedinjenih naroda (te se konvencije prvenstveno odnose na suzbijanje i sprječavanje određenih kaznenih djela⁶) odnosno u okviru Vijeća Europe (te konvencije prvenstveno reguliraju postupak izručenja⁷) te dvostrane međunarodne ugovore. Kod dvostranih međunarodnih ugovora koji reguliraju materiju izručenja treba imati na umu odredbu članka 28. stavka 2. Europske konvencije o izručenju iz 1957.⁸ prema kojoj ugovorne stranke mogu međusobno zaključiti dvostrane ili mnogostrane ugovore samo sa svrhom nadopune Konvencije ili olakšanja njezine primjene. Prema tome Republika Hrvatska kao stranka Europske kon-

kako je s pitanjem je li korisno da narodi izručuju jedni drugima svoje zločine? Bez sumnje, uvjerenje da nema ni pedlja zemlje na kojoj bi se opraštalo zbog pravih zločina bilo bi veoma uspješno sredstvo da se oni spriječe.”

⁵ Članak 28. stavak 1. Europske konvencije o izručenju od 13. prosinca 1957.: “Ova Konvencija će, s obzirom na zemlje na koje se primjenjuje, nadvladati nad odredbama bilo kojeg bilateralnog ugovora, konvencije ili ugovora o izručenju, sklopljenog od strane bilo koje dvije ugovorne strane.”

⁶ Konvencija UN o transnacionalnom organiziranom kriminalu od 15. studenoga 2000., Konvencija UN protiv korupcije od 31. listopada 2003., Konvencija UN o suzbijanju trgovine psihotropnim supstancijama iz 1988.

⁷ Europska konvencija o izručenju od 13. prosinca 1957. s dopunskim protokolima te Europska konvencija o suzbijanju terorizma od 27. siječnja 1977.

⁸ Zanimljiva je odredba članka 28. stavka 3. Europske konvencije o izručenju: “U slučaju kad se između dvije ili više država provodi postupak izručenja na temelju jedinstvenog zakona, stranke imaju pravo urediti svoje međusobne odnose u svezi s izručenjem isključivo u skladu s tim sustavom bez obzira na odredbe Konvencije. Isto će se načelo primijeniti na dvije ili više stranaka kada svaka od njih ima na snazi zakon koji predviđa izvršenje naloga za uhićenje izdanih na teritoriju druge ili drugih strana.” Navedena zakonska regulativa postoji između Ujedinjenog Kraljevstva i Irske, kao i između država članica EU koje postupanje po europskom uhiđenom nalogu temelje upravo na ovoj odredbi Konvencije.

vencije o izručenju i njezina dva dopunska protokola može sklapati dvostrane ugovore o izručenju samo radi nadopune i olakšanja primjene Konvencije, u protivnom će odredbe Konvencije imati prednost pred odredbama dvostranog ugovora.⁹ Glavnim izvorom domaćeg ekstradicijskog prava u Republici Hrvatskoj smatra se Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (Narodne novine broj 178/04). Osim tog Zakona, na postupak izručenja primjenjuju se odredbe Ustava Republike Hrvatske (članak 9. koji regulira izručivanje vlastitih državljana, članak 33. koji regulira azil te jamči da će se protjerivanje i izručivanje stranaca provoditi samo na temelju odluke donesene u skladu s međunarodnim ugovorom i zakonom te članak 141. koji regulira nadzakonsku pravnu snagu međunarodnih ugovora), Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11), Zakona o strancima (Narodne novine broj 130/11), Zakona o azilu (Narodne novine broj 79/07,88/10), Zakona o hrvatskom državljanstvu (Narodne novine broj 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11) i Zakona o općem upravnom postupku (Narodne novine broj 47/09).

2. POSTUPANJE POLICIJE PO ZAHTJEVU ZA MEĐUNARODNOM POTRAGOM (PASIVNA IZRUČENJA)

Policija je u specifičnom položaju u pogledu traganja za osobama jer se kao izvršno tijelo vlasti nalazi u poziciji tijela državne vlasti koje prvo dolazi do saznanja o postojanju međunarodne potrage za osobom. Saznanje o postojanju međunarodne potrage države najčešće raspisuju preko Interpolovoga globalnoga komunikacijskog sustava I24/7. Nisu sve međunarodne potrage jednake: kvalitativnu razliku čine razlozi za raspisivanje međunarodnih potraga.¹⁰ Svakako najznačajnija vrsta međunarodnih potraga su tzv. “crvene” potrage koje se raspisuju za osobama koje se međunarodno potražuju zbog vođenja kaznenoga postupka protiv njih ili zbog izdržavanja kazne zatvora, sa svrhom uhititi radi izručenja. Podaci o svim međunarodnim potragama država članica Interpola koje Republika Hrvatska prima “slijevaju se” putem sigurnog komunikacijskog sustava u 24-satni Telekomunikacijski centar Službe za međunarodnu poli-

⁹ Dvostrani ugovori koje je Republika Hrvatska temeljem opće sukcesije preuzela od bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i dvostrani ugovori koje je Republika Hrvatska sklopila (Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Slovenije o izručenju od 8. srpnja 1994., Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Srbije o izručenju od 28. lipnja 2010., Ugovor između Republike Hrvatske i Crne Gore o izručenju od 1. listopada 2010., Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Makedonije o izručenju od 31. listopada 2011.) imaju prednost pred Konvencijom samo ako olakšavaju njezinu primjenu ili je nadopunjuju.

¹⁰ Više o vrstama međunarodnih potraga Interpola vidi na: <http://www.mup.hr/main.aspx?id=86700> (2. studenoga 2012.).

cijsku suradnju. Dnevno se, u prosijeku, ažurira (novi unos, obustave, dopune međunarodnih potraga) preko stotinu raznovrsnih međunarodnih potraga. Sve primljene međunarodne potrage prije unosa u nacionalni informacijski sustav MUP-a prolaze kroz provjeru kontrole pravne valjanosti. Ako je druga država raspisala tjeralicu za državljaninom Republike Hrvatske, što se po zaprimanju svake potrage treba provjeriti i utvrditi, Interpol Zagreb o tome će odmah izvijestiti nadležna tijela Republike Hrvatske, i to Ministarstvo pravosuđa, a u slučaju da se osoba traži zbog kaznenog postupka, i Državno odvjetništvo Republike Hrvatske. Istovremeno će od stranog ureda Interpola zatražiti dostavu ostale dodatne dokumentacije potrebne za eventualno pokretanje kaznenoga postupka, izvijestiti ga da, sukladno odredbama članka 9. Ustava Republike Hrvatske, izručenje tražene osobe u slučaju zatjecanja u Republici Hrvatskoj nije moguće, osim kad se mora izvršiti odluka o izručenju ili predaji donesena u skladu s međunarodnim ugovorom ili pravnom stečevinom Europske unije. Ministarstvo pravosuđa je, s obzirom na djelokrug rada, iniciralo i tijekom 2010. godine provelo postupak potpisivanja bileteralnih ugovora u regiji koji predviđaju mogućnost izručivanja vlastitih državljana. Konačnu odluku o tome može li se konkretno kazneno djelo podvesti pod tzv. ekstradiabilno kazneno djelo donosi nadležno pravosudno tijelo.

Ako je riječ o slučaju u kojem osoba nije pravomoćno osuđena, strani ured Interpola bit će izvješten da je, u skladu s čl. 14. Kaznenog zakona na snazi, moguć kazneni progon osobe zbog kaznenog djela počinjenog u inozemstvu te se od strane države traži dostava dokumentacije potrebne za pokretanje kaznenog postupka u Republici Hrvatskoj. Osim toga od stranog ureda Interpola traži se da u takvom slučaju pribavi mišljenje svojeg nadležnog pravosudnog tijela o mogućnosti prepuštanja kaznenog progona nadležnim tijelima Republike Hrvatske. Kada državljanina Republike Hrvatske traži druga država radi odsluženja kazne zatvora, o tome se također izvješćuje Ministarstvo pravosuđa, a strani ured Interpola izvješćuje se da je Republika Hrvatska potpisnica Konvencije Vijeća Europe o transferu osuđenih osoba te Dodatnog protokola uz tu Konvenciju.

Vrlo je važno istaknuti da svaka država članica Interpola može međunarodno potraživati osobu zahtjevom za uhićenje u svrhu izručenja raspisivanjem tzv. "crvene" međunarodne potrage i/ili raspisivanjem tzv. difuzije radi uhićenja u svrhu izručenja. Ako država raspiše difuziju (i difuzije i zahtjevi za raspis "crvenih" međunarodnih potraga raspisuju se preko standardiziranoga obrasca), ona se odmah upućuje u sve one države za koje ta država smatra da bi mogle biti presumirane države u kojima bi se potraživana osoba mogla nalaziti. Propiše li država tzv. "crvenu" tjeralicu, to je i zahtjev Generalnom tajništvu Interpola za raspisivanjem međunarodne potrage. U oba slučaja, i difuzija i "crvena" tjeratica postaju vidljive u Interpolovom globalnom komunikacijskom sustavu i osobe bivaju označene kao tražene. Kako postupa Generalno tajništvo Interpola kada

primi zahtjev države za raspisom međunarodne “crvene” potrage? U pravilu pravna služba Generalnog tajništva Interpola analizira svaki pojedini zahtjev i ako nema spornih detalja iz zakonskog opisa kaznenoga djela ili podudarnosti koje bi mogle upućivati na povredu članka 3. Statuta Interpola (Interpolu se izričito zabranjuje poduzimanje bilo kakvih aktivnosti političkog, vojnog, religijskog ili rasnog karaktera¹¹), zahtjev se već sljedećega dana objavljuje preko globalnog sustava.¹² Ponekad se međutim događa da konkretni slučaj pravna služba Interpola razmatra dulje vrijeme. Tada se na “crvenu” međunarodnu potragu stavlja naznaka da je ona predmet pravnog razmatranja (engl. *subject to legal review*). Mnoge su države (među njima i Republika Hrvatska od lipnja 2012.) na većini svojih graničnih prijelaza instalirale tzv. FIND (engl. Fixed Interpol Network Database) sustav istodobne kontrole potraga na nacionalnoj razini i potraga u Interpolovu sustavu. Konkretno, osoba prilikom granične kontrole daje na uvid putnu ispravu s koje se podaci istodobno provjeravaju po podudarnosti u nacionalnim i Interpolovim sustavima potraga. Što se tiče točnosti i ažurnosti podataka, svim državama koje zahtjeve za “crvene” međunarodne potrage i difuzije unose i ažuriraju i u svojim nacionalnim evidencijama može se dogoditi da podaci u nacionalnim evidencijama ne budu usklađeni s podacima u Interpolovom sustavu automatskog pretraživanja (engl. Automated Search Facility). To može biti zbog toga što država koja potražuje osobu prilikom obustave međunarodne potrage/difuzije navede netočne osobne podatke, ne izvješćuje sve države nego samo Generalno tajništvo Interpola o obustavi potraživanja za osobom i sl. Stoga je, prilikom svakoga zatjecanja osobe koju traži strana država potrebno obaviti i dodatnu provjeru statusa osobe i u Interpolovom sustavu automatskog pretraživanja.

Posebnu pozornost treba obratiti slučajevima raspisivanja međunarodnih potraga stranih država za hrvatskim državljanima zbog počinjenja kaznenih djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, napose kaznenih djela koja ne zastarijevaju. Na inicijativu, *inter alia*, i Interpola Zagreb, Generalno tajništvo Interpola donijelo je Rezoluciju Interpola AG-2010-RES-10 prema kojoj se države čiji su državljani predmet crvene međunarodne potrage ili difuzije stranog Interpola u svakom pojedinom slučaju pozivaju da se očituju slažu li se s raspisivanjem međunarodne potrage ili će, sukladno Rezoluciji, uputiti protest raspisivanju međunarodne potrage.¹³ Ako se primi “crvena” međunarodna potraga ili difuzija koja bi se mogla podvesti pod odredbe navede-

¹¹ Više o članku 3. Statuta Interpola vidi u Repozitoriju prakse Interpola (2010.).

¹² U posljednje vrijeme većina međunarodnih potraga upućuje se na objavu već kada je objavljena i na samo jednom od službenih jezika Interpola (engleskom, francuskom, španjolskom ili arapskom). Prije su se crvene međunarodne potrage objavljivale tek kada bi bile prevedene na sve službene jezike Interpola, što je dodatno usporavalo postupanje.

¹³ O protestu odlučuje Pravna služba Generalnog tajništva Interpola.

ne Rezolucije, Interpol Zagreb (kao policijsko, izvršno tijelo vlasti) bez odgode o tome obavješćuje Ministarstvo pravosuđa (kao središnje nacionalno tijelo za provedbu međunarodne pravne pomoći u kaznenim stvarima) i – s obzirom na odredbe domaćeg zakonodavstva koje uređuju pružanje međunarodne pravne pomoći u najširem smislu (načela Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i dr.), odredbe o preuzimanju postupka od Republike Hrvatske i poduzimanje kaznenoga progona protiv hrvatskog državljanina, odredbe o primjeni kaznenoga zakonodavstva Republike Hrvatske, odredbe o posebnosti kaznenoga progona za kaznena djela predviđena člankom 5. Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda (isključiva nadležnost hrvatskih sudova za kaznena djela koja su počinjena na državnom području RH, za počinitelje koji su državljani RH i počinitelje čije su žrtve državljani RH) – Državno odvjetništvo Republike Hrvatske. Striktnom primjenom Rezolucije izbjegava se mogućnost raspisivanja međunarodne potrage i/ili difuzije za hrvatskim državljanima u pravilu u svim onim slučajevima kada se navodi da su djela počinjena na državnom području Republike Hrvatske. U operativnom smislu, postupanje policije i zatjecanje međunarodno traženih osoba na državnom području Republike Hrvatske najčešće se događa na državnoj granici prilikom granične kontrole, ali se bilježe i slučajevi uhićenja po međunarodnim tje-ralicama kroz operativni rad u kriminalističkim i drugim evidencijama kao i kroz rad mobilnih jedinica policije na terenu. Naravno, pojavnost uhićenja najizraženija je tijekom ljetnih mjeseci.

Što se mijenja ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju i Schengensko područje? Pravni položaj je ovaj: odredbe glave IV. odnosno članaka 92. – 118. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma, izuzevši članka 102A, zamijenit će se Uredbom (EZ) br. 1987/2006 Europskoga parlamenta i Vijeća od 20. prosinca 2006. o uspostavljanju, djelovanju i uporabi Druge generacije Schengenskoga informacijskoga sustava (SIS II) te Odlukom Vijeća 2007/533/PUP od 12. lipnja 2007. o uspostavljanju, djelovanju i uporabi Druge generacije Schengenskoga informacijskoga sustava (SIS II) kada jednom stupe na snagu. Članak 102A zamijenit će se Uredbom (EZ) br. 1986/2006 Europskoga parlamenta i Vijeća od 20. prosinca 2006. u pogledu pristupa Drugoj generaciji Schengenskoga informacijskoga sustava (SIS II) službi koje su u državama članicama odgovorne za izdavanje potvrda o registraciji vozila, i to od istoga datuma. Do tada se primjenjuju odredbe Konvencije. Početak praktične primjena sustava SIS II¹⁴ sukladno posljednjim rezultatima testiranja predviđa se u drugoj polovini 2013. godine, što otvara prostor tijelima državne uprave

¹⁴ Odluka Vijeća 2008/839/JHA od 24. listopada 2008. o migraciji sa schengenskog informacijskog sustava (SIS1+) na Drugu generaciju schengenskog informacijskog sustava (SIS II), Službeni glasnik EU L299, str. 43-49.

u Republici Hrvatskoj da svoj rad usklade uoči schengenske evaluacije.¹⁵ U sustavu SIS II evidentirali bi se, *inter alia*, i podaci o osobama za koje se traži uhićenje radi predaje na temelju europskoga uhidbenog naloga. Prosljeđivanje uhidbenih naloga putem SIS-a detaljnije je razrađeno Priručnikom za rad SI-ReNE¹⁶ i unutarnjim organizacijskim aktima koji uređuju postupanje i način rada prilikom razmjene podataka (unos, postupanje po pogotku i dr.). Obveza je Ministarstva unutarnjih poslova tijekom pregovora o Poglavlju 24. pravne stečevine Europske unije bila uspostava nacionalnog SIRENE ureda. Zadaća toga nacionalnog Ureda SIRENE jest briga za neometanu, brzu i zakonitu komunikaciju između država članica schengenskog prostora i nadležnih tijela u Republici Hrvatskoj; postupanje po zamolnicama država članica schengenskog prostora i nadležnih tijela u Republici Hrvatskoj; pomoć u koordinaciji akcija iz pojedinih područja međunarodnog kriminaliteta zajedno s nositeljima pojedinih predmeta; izrada izvješća i obavijesti za tijela nadležna za provedbu schengenske pravne stečevine iz djelokruga rada nacionalnih SIRENE ureda; predlaganje poboljšanja i unapređenja za rad policije sukladno iskustvima zemalja članica schengenskog prostora; obavljanje i drugih poslova u vezi sa suradnjom s državama članicama schengenskog prostora. U Republici Hrvatskoj središnji nacionalni ured SIRENE ustrojen je kao Služba za međunarodnu policijsku suradnju Uprave kriminalističke policije u kojem su već ustrojene odjeli Interpola, Europola i jedinica koja osigurava 24-satno dežurstvo, što je u skladu s najboljom praksom i preporukama Europske unije (Priručnik za policijsku suradnju). Konkretno, u pogledu *europskih uhidbenih naloga* po čl. 95. Konvencije, Republika Hrvatska u ovom bi trenutku mogla obaviti unos od oko 1.100 potraga (Slovenija npr. prilikom ulaska u “Schengen” imala je 173 unosa), što je ekvivalent broju današnjih “crvenih tjeratica”,¹⁷ ali bi istodobno Odjel SIRENE, u koordinaciji s domaćim pravosudnim tijelima, morao obaviti provjeru ima li kakvih zakonskih smetnji za uhićenja osoba na temelju stranih unosa za preko 25.000 osoba.¹⁸

Premda je Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije člankom 5. odredio nadležna tijela za primanje i prosljeđivanje instrumenata pravosudne suradnje te člankom 19. propisao posebnosti u primanju i prosljeđivanju europskog uhidbenog naloga, kada navodi da će sud “koji je izdao europski uhidbeni nalog odaslati upozorenje putem

¹⁵ Više o sustavu SIS II i Schengenskoj evaluaciji vidi Rošić, 2012.

¹⁶ Engl. Supplementary Information Request at the National Entry – zahtjev za dodatnom informacijom na nacionalnom ulazu.

¹⁷ <http://www.mup.hr/main.aspx?id=86700> – 29.12.2011. Više o Pravnim osnovama rada Interpola vidi u: Martha, 2010.

¹⁸ Podaci se odnose na ožujak 2010. godine; proširenjem schengenskog područja na Bugarsku, Rumunjsku, Veliku Britaniju i Irsku očekuje se porast oko 30%.

Schengenskog informacijskog sustava (SIS) da potražuje određenu osobu ... ako nije poznato gdje se ta osoba nalazi”, ostaje otvorenim pitanje postupanja i praktične koordinacije sudova, policije (kao točke prvog kontakta i saznanja za rad po sustavu SIS-a preko nacionalnih SIRENE ureda) i Ministarstva pravosuđa kao središnjeg tijela za koordiniranje pravosudne suradnje.

3. POSTUPAK IZRUČENJA PRED NADLEŽNIM TIJELIMA

U okviru postupaka izručenja, potrebno je razlikovanje redovitog od pojednostavnjenog postupka izručenja u zamoljenoj državi. I jedan i drugi postupak pokreće se na molbu strane države ili na molbu za privremeno uhićenje radi izručenja. Osnovna je razlika između tih dvaju postupaka što se u pojednostavnjenom postupku izručenja prema čl. 54. ZOMPO traži pristanak izručenika na predaju državi moliteljici te odricanje od prava vezanog za zaštitne učinke načela specijaliteta, što se jasno mora unijeti u zapisnik o ispitivanju izručenika, a pri tome izručenik mora postupati dragovoljno i u potpunosti svjestan posljedica.¹⁹

Prema čl. 58. st. 2. ZOMPO, rješenje o izručenju postaje odmah izvršno. U sudskoj praksi to stvara određene probleme. Postoji naime mogućnost da izručenik nakon ispitivanja i određivanja ekstradicijskog pritvora u redovitom postupku izručenja zatraži ponovno ispitivanje na kojem bi dao svoj pristanak na pojednostavnjeni postupak izručenja te pristao da ga se izruči i za bilo koje drugo kazneno djelo, osim onog za koje se traži izručenje, a sve prema čl. 40. ZOMPO. Naime, ako bi se to okrivljeniku omogućilo naknadno, mogu se pojaviti mnogi problemi u sudskoj praksi vezani za izvršnost rješenja o izručenju. Te bi situacije svakako trebalo izbjegavati, jer postoji mogućnost manipulacije, budući da je riječ o različitim pravnim situacijama i različitim postupcima izručenja (redovitom i pojednostavnjenom). U redovitom postupku pritvor radi izručenja prvo se određuje s rokom od 40 dana, nakon čega se produljuje do izručenja. Izvanraspravno vijeće u tom postupku utvrđuje da je *udovoljeno pretpostavkama za izručenje*. Dosljednim tumačenjem odredbi čl. 58. ZOMPO, rješenje bi postalo izvršno nakon donošenja rješenja Ministarstva pravosuđa o izručenju, jer osumnjičenik ne pristaje na pojednostavnjeni postupak izručenja.

Ako pak okrivljenik naknadno da pristanak i izjavu po čl. 40. ZOMPO-a, vijeće bi trebalo donijeti odluku o *odobrenju* izručenja te se ne bi poklapali rokovi izvršnosti i pravomoćnosti rješenja. Postoji mogućnost da protekne rok iz čl. 58. st. 2. ZOMPO, a da okrivljenik ne bude izručen, te pravna situacija da

¹⁹ Krapac, Davor, Međunarodna kaznenopravna pomoć, Narodne novine, Zagreb, 2006.

okrivljenik i njegov branitelj tada predlože ukidanje pritvora/istražnog zatvora. Zbog toga bi svakako trebalo izbjegavati i takve situacije. Osim toga, niti jedna odredba ZOMPO, a ni supsidijarna primjena ZKP-a, ne upućuje na to da okrivljenik nema pravo žalbe na bilo koje rješenje izvanraspravnog vijeća, pa ni na ono kad se odobrava izručenje. Slijedom toga, trebalo bi precizirati, pojednostavniti i međusobno uskladiti odredbe čl. 54., 58. i 59. ZOMPO. Obvezno bi trebalo (bez obzira na izvršnost), čekati i pravomoćnost rješenja kojim je izvanraspravno vijeće odobrilo izručenje.

Hrvatska je u posljednje vrijeme sklopila ugovore o izručenju sa Srbijom,²⁰ Crnom Gorom²¹ i Makedonijom.²² U tijeku je sklapanje ugovora o izručenju između RH i BiH te je hrvatska delegacija s delegacijom BiH 16. i 17. srpnja 2012. u Sarajevu održala drugi krug pregovora radi sklapanja tog međunarodnog ugovora, a 17. srpnja 2012. tekst je parafiran.²³

Člankom 32. stavkom 1. ZOMPO, regulirana je zabrana izručenja hrvatskih državljana, osim kad se mora izvršiti odluka o izručenju ili predaji donešena u skladu s međunarodnim ugovorom ili pravnom stečevinom EU. Zabrana izručenja hrvatskih državljana navodi se i u čl. 9. st. 2. Ustava RH.

U dvostranom ugovoru RH sa Srbijom unesena je u čl. 8. odredba u kojoj se predviđa izručenje vlastitih državljana odnosno osoba bez državljanstva s prebivalištem u zamoljenoj državi samo za kaznena djela organiziranog kriminala i korupcije, sukladno međunarodno prihvaćenim definicijama tih djela, pri čemu posebno treba uzeti u obzir: Konvenciju UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta od 15. studenog 2000. s protokolima, Konvenciju UN-a protiv korupcije od 31. listopada 2003., Kaznenopravnu konvenciju o korupciji od 16. rujna 1999. s Protokolom. Iz toga je jasno da Republika Hrvatska neće u Srbiju izručivati svoje državljanke kao "po traci", nego će se to događati u strogo određenim situacijama. Za ostala kaznena djela, uključujući i ratne zločine, izručenje ne dolazi u obzir. Također se predviđaju i situacije u kojima

²⁰ Privremena primjena od 29. lipnja 2010. Ugovor je sklopljen u Beogradu. Potpisali su ga za RH tadašnji ministar pravosuđa Ivo Šimunović, a za Republiku Srbiju tadašnja ministrica Snežana Malović. Ugovor je napisan na 9 stranica i ima ukupno 36 članaka.

²¹ Narodne novine MU br. 6/11, 12/11, stupio na snagu 16. svibnja 2011. Ugovor je sklopljen u Podgorici 1. studenoga 2010. Za RH potpisao ga je tadašnji ministar pravosuđa Dražen Bošnjaković. Ugovor ima 35 članaka.

²² Ugovor je sklopljen u Zagrebu 31. listopada 2011. Za RH potpisao ga je tadašnji ministar pravosuđa Dražen Bošnjaković, a za Republiku Makedoniju njihov ministar pravosuđa. Državni tajnik ministarstva pravde Makedonije B. Briskosha i Kristijan Turkalj, ravnatelj Uprave za Europsku uniju i međunarodnu suradnju RH, u Skopju su parafirali taj ugovor koji ima 33 članka.

²³ Na čelu hrvatske delegacije bio je Gordan Markotić, pomoćnikom ministra pravosuđa RH, a na čelu delegacije BiH bio je Jusuf Halilagić, državni tajnik u Ministarstvu pravosuđa BiH.

izručenje nije moguće, pa se tako neće dopustiti ako osoba čije se izručenje traži uživa azil na području zamoljene države.

U dvostranom ugovoru RH s Crnom Gorom u čl. 8. navode se kaznena djela za koja se dopušta izručenje vlastitih državljana, a to je ako su ispunjeni uvjeti propisani međunarodnim ugovorom samo za kaznena djela organiziranog kriminala, korupcije i pranja novca za koja je prema pravu obiju država ugovornica propisana kazna zatvora ili mjera koja uključuje oduzimanje slobode u trajanju od četiri godine ili teža kazna. U čl. 8. st. 2. navodi se da će se “izručenje vlastitih državljana u svrhu izvršenja pravomoćne izrečene kazne zatvora ili mjere koja uključuje oduzimanje slobode dopustiti ako su ispunjeni uvjeti propisani Ugovorom samo za kaznena djela organiziranog kriminala, korupcije i pranja novca koja su kažnjiva prema pravu obiju država ugovornica i ako trajanje kazne zatvora ili mjere koja uključuje oduzimanje slobode odnosno njihov ostatak koji se treba izvršiti iznosi najmanje dvije godine”. U čl. 8. st. 3. navodi se da su kaznena djela organiziranog kriminala (iz st. 1. i 2.): kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju od četiri godine ili teža počinjena od organizirane zločinačke grupe (grupa ljudi, zločinačka organizacija); organiziranje i pripadanje organiziranoj zločinačkoj grupi (grupa ljudi, zločinačka organizacija). U čl. 8. st. 4. navodi se da su kaznena djela korupcije (iz st. 1. i 2.) sljedeća: zlouporaba položaja službenih osoba, protuzakonito posredovanje, aktivno i pasivno podmićivanje službenih osoba, aktivno i pasivno podmićivanje u privatnom sektoru, pronevjera. Nadalje, u članku 9. Ugovora navedeno je kada se izručenje neće dopustiti, i to: ako osoba čije se izručenje traži uživa *azil* na području zamoljene države, ako bi izručenje bilo u suprotnosti s obvezama zamoljene države koje proizlaze iz mnogostranih ugovora koji je obavezuju.

U dvostranom ugovoru RH s Makedonijom u čl. 7. i 8. navedene su iste takve odredbe.

3.1. Sudska praksa - problemi i dileme

U novijoj sudskoj praksi sve su češći slučajevi kada se pritvor odnosno istražni zatvor radi izručenja više ne određuje kao “po traci”, već se najčešće zamjenjuje mjerama opreza: okrivljenik se javlja određenom tijelu, i to određenoj policijskoj postaji, zabranjuje mu se napuštanje privremenog boravišta te mu se oduzima putna isprava za prijelaz državne granice. To se pokazalo učinkovitim te je pridonijelo i smanjenju troškova postupaka izručenja.

U sudskoj praksi postavilo se i pitanje obvezne obrane, prema odredbama čl. 52. ZOMPO. Pojedini suci u svim predmetima, bez obzira na kazneno djelo, određuju branitelja po službenoj dužnosti već prilikom prvog ispitivanja osobe čije se izručenje traži, u drugim pak slučajevima pojedini suci to

procjenjuju sukladno odredbama čl. 65. ZKP-a/2008, dakle određuju branitelja po službenoj dužnosti samo kada je obrana obvezna. O tome bi trebalo voditi računa radi ujednačavanja sudske prakse, a posebno ima li se u vidu činjenica da na istom županijskom sudu u tome svi suci ne postupaju na isti način.

3.2. Analiza slučaja u postupku pojednostavnjenog izručenja

Policijski službenici uhitili su 27. kolovoza 2010. A.H., državljanina BiH, za kojim je raspisana međunarodna tjeratica radi uhićenja u svrhu izručenja. Priveden je istražnom sucu županijskog suda radi odlučivanja o ekstradicijskom pritvoru. U INTERPOL-ovoj tjeratici navedeni su osobni podaci okrivljenika te broj naloga za uhićenje, koji je izdano u lipnju 2005. državni tužitelj u Zürichu, i to zbog kaznenog djela ubojstva iz čl. 112. švicarskog KZ-a. To se kazneno djelo u toj državi kažnjava zatvorom s najviše dvadeset godina. U tjeratici INTERPOL-a Bern navedeno je da se osoba čije se izručenje traži krila s dva supočinitelja u kući u züriškom kantonu u kojoj je stanovala žrtva. Kad se žrtva vratila u svoju kuću, tri su je počinitelja silom ugurala u kuću, vezali joj ruke i noge. A.H. joj je ugurao u usta par čarapa, došlo je do potiskivanja zubne proteze koja je zatvorila dušnik žrtve. Nakon nekog vremena žrtva se ugušila, a tada je okrivljeni A.H. s još dva supočinitelja ukrao vrijedne predmete i 500 švicarskih franaka iz žrtvinog stana. Dan je opis osobe čije se izručenje traži i određen daktiloskopski materijal, sve radi kriminalističko-tehničke obrade. Istražnom sucu okrivljenik je opisao način počinjenja djela, navodeći da je zbog istog djela pravomoćno osuđen pred Kantonalnim sudom u Sarajevu, te je odmah predao i presudu suda Federacije BiH iz koje je proizlazilo da ga je sud u BiH osudio na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci zbog kaznenog djela razbojništva iz čl. 276. KZ Federacije BiH. Iz činjeničnog opisa tog djela proizlazi da je riječ o istom kaznenom djelu za koje ga traži i Švicarska. Okrivljeni je kod privođenja razjasnio da je presuda Kantonalnog suda u Sarajevu postala pravomoćna 10. lipnja 2009. te da je Švicarska tražila od BiH njegovo izručenje, ali kako je u međuvremenu postao državljanin BiH, izručenje je odbijeno pa je zbog tog razloga suđen u BiH, a ta je presuda i pravomoćna. Značajno je za ovaj postupak što je okrivljeni izdržao 11 mjeseci kazne zatvora u BiH te da mu je ostalo izdržati još sedam mjeseci. Pušten je iz zatvora na uvjetni otpust te se u određenim vremenskim razmacima javljao višem referentu Kantonalnog suda u Sarajevu. Ponovno javljanje bilo je određeno za 16. rujna 2010. Okrivljenik je upoznat i upozoren po čl. 40. ZOMP-a na postupak *pojednostavnjenog izručenja* i pristao je da ga se u Švicarsku izruči i za bilo koje drugo djelo, a ne samo za djelo za koje ga se traži. Tu je izjavu dao dragovoljno i u potpunosti svjestan posljedica, što je posebno i navedeno u zapisniku. Istražnom sucu objasnio je da je u BiH tijekom suđenja

pristigla sva potrebna dokumentacija iz Švicarske, koja se posebno odnosi na obdukcijski nalaz i mišljenje, na temelju čega je i donesena presuda u BiH.

Nakon ispitivanja okrivljenika, zamjenik ŽDO-a predložio je da se protiv njega odredi pritvor radi izručenja, jer je protiv njega raspisana međunarodna tjeratica, a postoji osnovana sumnja da je počinio kazneno djelo ubojstva iz čl. 112. KZ-a Švicarske. To kazneno djelo odgovara istovrsnom kaznenom djelu u Kaznenom zakonu RH. Na temelju čl. 47. ZOMPO, protiv A.H. određen je pritvor radi izručenja koji mu se ima računati od 27. kolovoza 2010. i koji može trajati najdulje do isteka roka za izvršenje rješenja o izručenju iz čl. 59. ZOMPO. Ovdje je važno naglasiti da je riječ o pojednostavnjenom postupku izručenja. Postavljen mu je i branitelj po službenoj dužnosti. Upućen je dopis Ministarstvu pravosuđa RH radi provjere pravomoćne presude Kantonalnog suda u Sarajevu te ustupa kaznenog progona iz Švicarske BIH-u. Nakon što je okrivljenik podnio žalbu na rješenje o pritvoru radi izručenja, izvanraspravno vijeće odbilo ju je kao neosnovanu te je u obrazloženju tog rješenja navedeno da je međunarodna tjeratica za okrivljenikom važeća a da su činjenični opisi obaju kaznenih djela slični.

Izvanraspravnom vijeću Županijskog suda u Splitu – prema čl. 54. st. 1. ZOMPO – upućen je predmet na nadležno postupanje jer je okrivljenik pristao na postupak pojednostavnjenog izručenja. Vijeće je, odlučujući prema čl. 35. st. 1. t. 7. ZOMPO i prema čl. 9. Europske konvencije o izručenju odnosno čl. 2. Dopunskog protokola,²⁴ donijelo odluku da se odbija molba za izručenje okrivljenika Švicarskoj zbog kaznenog djela ubojstva iz čl. 112. i dr. KZ-a Švicarske. U obrazloženju tog rješenja navedeno je da se iz pribavljenih podataka vidi da je Švicarska ustupila kazneni progon Njemačkoj, a Njemačka je od BiH zatražila izručenje okrivljenika. Međutim, kako je okrivljenik državljanin BiH, odbijen je zahtjev za njegovim izručenjem Njemačkoj. Slijedom toga, nadležno državno odvjetništvo Njemačke obustavilo je kazneni progon protiv okrivljenika zbog nepostojanja zakonskih pretpostavki i zatražilo da postupak ponovo preuzme nadležno državno odvjetništvo u Švicarskoj.

U istom rješenju navedeno je da je okrivljenik istražnom sucu predao pravomoćnu presudu Kantonalnog suda u Sarajevu, prema kojoj je osuđen zbog kaznenog djela razbojništva po čl. 276. KZ-a BIH na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci, a da iz činjeničnog opisa navedene presude proizlazi da je riječ o istom događaju zbog kojeg je za okrivljenikom izdana međunarodna tjeratica. Vijeće je ocijenilo da ne postoje uvjeti za izručenje, jer da je riječ “o istom činjeničnom opisu kaznenog djela za koje je okrivljenik osuđen pravomoćnom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu” te da je okrivljenik u BiH osuđen za kazneno djelo koje je pravno kvalificirano

²⁴ NN MU 14/94.

kao razbojništvo. U uhidbenom nalogu Švicarske navedeno je da je počinjeno kazneno djelo ubojstva, namjernog usmrćenja i pljačke prema KZ-u Švicarske. Promjena pravne kvalifikacije, kao što navodi Vijeće, ne mijenja činjenicu da je okrivljenik za isti događaj već pravomoćno osuđen te je izdržao i dio kazne, pa bi u konkretnom slučaju bilo povrijeđeno načelo *ne bis in idem* iz čl. 11. st. 1. ZKP/97. Predmet je proslijeđen Vrhovnom sudu RH, prema odredbi čl. 55. st. 1. ZOMPO. VSRH je donio rješenje 20. listopada 2010.,²⁵ kojim je ukinuto rješenje izvanraspravnog vijeća Županijskog suda u Splitu i predmet je upućen na ponovno odlučivanje. U tom je rješenju citirana odredba čl. 2. st. 3. t. c) Dopunskog protokola Europske konvencije o izručenju pa se navodi: “*čak i u slučaju kad je kazna u cijelosti izdržana, izručenje se može odobriti ako je kazneno djelo za koje se izručenje traži u cijelosti počinjeno na teritoriju zemlje koja izručenje traži, a prema činjeničnom opisu djela, ono je u cijelosti počinjeno na teritoriju države moliteljice*”. Navedeno je i to da prvostupanjski sud nije provjerio je li Švicarska ustupila kazneni progon BiH, a baš o tome ovisi primjena odredbe čl. 2. st. 3. t. c) Dopunskog protokola. Izvanraspravno vijeće Županijskog suda u Splitu nakon toga donosi novo rješenje 28. listopada 2010.²⁶ u kojem utvrđuje da je udovoljeno zakonskim pretpostavkama za izručenje okrivljenika Švicarskoj zbog kaznenog djela iz čl. 111., 112. i 140. KZ Švicarske te u obrazloženju navodi da je prema - uputi ukidnog rješenja VSRH - od Kantonalnog suda u Sarajevu zatražena informacija o tome je li Švicarska ustupila kazneni progon BiH, ali da zatraženi podatak nije bilo moguće pribaviti. U obzir se nisu uzeli navodi okrivljenika u kojima ističe da je povrijeđeno načelo *ne bis in idem* i da je u BiH već pravomoćno osuđen za isti događaj, povodom kojeg se sada traži njegovo izručenje Švicarskoj jer nije odslužio kaznu zatvora u cijelosti zbog nedostatka smještajnog prostora u zatvorima u BiH. U rješenju izvanraspravnog vijeća navedeno je da se prema čl. 2. st. 3. t. c) Dopunskog protokola uz Konvenciju EU o izručenju okrivljenik može izručiti i bez obzira na odsluženu kaznu zatvora ako je kazneno djelo za koje se izručenje traži u cijelosti počinjeno na teritoriju države moliteljice, pa se izručenje u konkretnom slučaju može odobriti te nema zapreka za izručenje kako predviđa ZOMPO u čl. 35. (razlozi za odbijanje izručenja). VSRH je rješenjem od 30. studenoga 2010. i 13. siječnja 2011.²⁷ prihvatilo žalbu okrivljenika i preinačilo rješenje Županijskog suda u Splitu od 28. listopada 2010. tako da je odbijeno izručenje okrivljenika Švicarskoj. U obrazloženju rješenja VSRH je detaljno prikazano činjenično stanje u predmetu. Navodi da se izručenje tražilo zbog djela koje je počinjeno 9. studenoga 1995. i u kojem su sudjelovala još dva počinitelja. Počinjeno je u gradu na području Švicarske, na

²⁵ Rješenje nosi oznaku II 8 Kr 3/10-4.

²⁶ Broj rješenja Kv-621/10.

²⁷ Odluka VSRH broj Ikž-992/10-3.

štetu švicarskog državljanina. Svi su počinitelji imali prebivalište na području Njemačke, a jedan je i državljanin Njemačke, zbog čega je Švicarska ustupila vođenje kaznenog postupka protiv svih počinitelja Njemačkoj. Lišena su slobode dvojica počinitelja, dok je treći počinitelj, i to A.H., napustio teritorij Republike Njemačke i otišao u BiH. U rješenju se navodi “da je predmet preuzelo državno odvjetništvo u Njemačkoj i da je zatražilo od BiH određivanje pritvora protiv A.H., što je i učinjeno rješenjem Kantonalnog suda u Sarajevu, ali je odbijena molba za izručenje okrivljenika zbog toga što je on državljanin BiH”. Također je utvrđeno da je i prije molbe za određivanje pritvora Kantonalno tužiteljstvo u Sarajevu pokrenulo istragu protiv okrivljenika zbog načela aktivnog personaliteta i zbog kaznenog djela ubojstva, zbog kojeg je i podnesena molba za privremeni pritvor od državnog tužiteljstva u Njemačkoj. Nadalje, iz optužnice Kantonalnog tužiteljstva u Sarajevu proizlazi da je A.H. optužen zbog kaznenog djela razbojničke krađe i razbojništva iz čl. 151. st. 2. i 150. KZ BiH, pri čemu je tužiteljstvo raspolagalo dokazima koji su dostavljene od njemačkog državnog odvjetništva. Prema dopisu Ministarstva pravde Federacije BiH, potvrđeno je da je pokrajinski sud u Njemačkoj dostavio Kantonalnom sudu u Sarajevu “ovjerene zapisnike policijskih i sudskih saslušanja”. Dalje se navodi da je aktom od 15. travnja 2005. državno tužiteljstvo Njemačke donijelo rješenje o prekidu istrage protiv okrivljenika i vratilo predmet okružnom tužiteljstvu u Švicarskoj, s molbom da “kaznenu potjeru u svezi s okrivljenikom A.H. ponovo preuzme u nadležnost”, te su obaviješteni da je protiv njega podignuta i optužnica u BiH. Nakon preuzimanja spisa Švicarska, odnosno INTERPOL u Bernu, raspisuje 27. lipnja 2005. međunarodnu tjeralicu za okrivljenikom, sa zahtjevom za uhićenje i izručenje, ali sud BiH obustavlja postupak izručenja Švicarskoj, s obrazloženjem da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje jer Švicarska nije podnijela zahtjev u roku. Dalje se navodi da je pravomoćnom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu od 10. lipnja 2009. okrivljeni A.H. osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci zbog kaznenog djela razbojništva, a iz same presude se vidi da je riječ o istom činjeničnom opisu djela za koje je bila raspisana i međunarodna tjeratica. Okrivljenik je i izdržao veći dio kazne, a na ostatak izdržavanje izdržavanja kazne bit će upućen naknadno. Vrhovni sud je zaključio da bi u slučaju izručenja okrivljenika Švicarskoj bilo povrijeđeno načelo *ne bis in idem*. U obrazloženju rješenja se navodi “da se u konkretnom slučaju radi o izručenju državljanina druge države trećoj državi moliteljici, što je regulirano odredbom čl. 2. Dopunskog protokola Europske konvencije o izručenju, gdje je propisano da se izručenje osobe protiv koje je donesena pravomoćna i izvršna presuda u trećoj zemlji ugovornoj strani Konvencije za kazneno djelo ili djela za koje se izručenje traži neće odobriti ako je kazna zatvora ili druga mjera odslužena ili izvršena u cijelosti”. Također se navodi da A.H. nije kaznu zatvora izdržao u cijelosti, zbog nedostatka smještajnog prostora u zatvorima, a iz

priloženih dopisa proizlazi da se redovito javlja sudu u Sarajevu i obvezan je javljati se sve do zastare izvršenja kazne, a to je 10. lipnja 2015. U rješenju VSRH navodi se da je do prekida izvršenja kazne došlo zbog okolnosti koje su izvan utjecaja osuđenika. On je uredno ispunjavao svoju obvezu i redovito se javljao nadležnim tijelima BiH. U takvoj pravnoj situaciji, sukladno tumačenju najnovije prakse Europskog suda za ljudska prava, koja se temelji na Konvenciji o provedbi Schengenskog sporazuma, treba imati u vidu da se pravomoćna izrečena kazna zatvora izvršava odnosno da se nalazi u postupku izvršenja te je ispunjen uvjet po kojem je obvezna primjena načela *ne bis in idem*. Postoji dakle pravomoćna presuda za činjenično isto kazneno djelo za koje se traži izručenje. Vrhovni sud je naglasio da se i prema odredbi čl. 9. st. 3. t. c) Konvencije propisuje iznimka od primjene načela *ne bis in idem* tako da se izručenje ipak može odobriti ako je kazneno djelo za koje je presuda izrečena počinjeno u cijelosti ili djelomice na teritoriju zemlje koja izručenje traži, ili na mjestu koje ima status njezina teritorija, a da je djelo uistinu počinjeno na području Švicarske. Taj fakultativni razlog za izručenje u konkretnom se slučaju ne bi trebao primijeniti, jer je kazneni postupak protiv okrivljenika pokrenut na temelju primjene KZ-a BiH, po načelu aktivnog personaliteta, upravo zato što je djelo počinjeno u inozemstvu, a postupak je nastavljen po ustupljenom kaznenom postupku od suda u Njemačkoj na temelju dokaza pribavljenih i putem međunarodne pravne pomoći. Protiv okrivljenika pritvor je ukinut u veljači 2011. te je nakon toga otišao u BiH.

Za navedeni predmet značajne su i odluke Europskog suda za ljudska prava te drugih međunarodnih sudova vezane za doseg transnacionalnog načela *ne bis in idem* kada na strani okrivljenika ne postoji krivnja što kazna zatvora nije u cijelosti izvršena. U obzir treba uzeti odredbu i čl. 31. st. 2. Ustava RH.²⁸

Europski sud u Luxembourggu kroz svoju je praksu uspostavio niz standarda za primjenu transnacionalnog europskog *ne bis in idem*. Prema odredbi čl. 54. Konvencije o provedbi Shengenskog sporazuma, osobi se ne može suditi za isto djelo za koje je već pravomoćno osuđena u drugoj stranci ugovornici ako je kazna koja je izrečena izvršena, upravo se izvršava ili se više ne može izvršiti prema pravu stranke ugovornice koja ju je izrekla. U presudi Europskog suda u Luxembourggu u slučaju *Kretzinger* Sud je presudio da je uvjetna zatvorska kazna ona koja se izvršava ili se više ne može izvršiti u smislu članka 54. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma.²⁹ I u slučaju *Bourquain* Sud je presudio da kazna koja ni u jednom trenutku nije mogla biti izvršena zbog određenih specifičnosti pravnog poretka države članice koja ju je izrekla ulazi

²⁸ Ustav RH, čl. 31. st. 2.: “Nikome se ne može ponovno suditi niti ga se može kazniti u kaznenom postupku za kazneno djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom.”

²⁹ *Kretzinger*, Judgement of the Court, 18. July 2007., C-288/05.

u područje primjene članka 54. Konvencije o provedbi Shengenskog sporazuma.³⁰ RH nije članica Europske unije, pa vezano za ovo područje ne dolazi u obzir primjena odredbi Konvencije o provedbi Shengenskog sporazuma, ali je praksa Europskog suda u Luxembourg u važna zbog tumačenja transnacionalnog načela *ne bis in idem* u praksi Europskog suda za ljudska prava u Strasbourg. Posebno se to odnosi na slučaj *Zolotukhin protiv Rusije*, u kojoj odluci se Europski sud za ljudska prava izričito poziva na odredbe Konvencije o provedbi Shengenskog sporazuma i praksu Europskog suda u Luxembourg kako bi opravdao proširenje primjene načela *ne bis in idem* u okrivljenikovu korist.³¹ Slijedom navedenog, pravo je okrivljenika da ne bude dva puta suđen i kažnjen za isto kazneno djelo, a to je i temeljno ljudsko pravo na strani okrivljenika, jer bi u protivnom moglo doći do apsurdne situacije da se pravo koje ide u korist okrivljeniku tumači na njegovu štetu.

4. ODNOS IZMEĐU POSTUPKA IZRUČENJA I POSTUPKA AZILA

Azil se može definirati kao ovlast neke države da određenoj osobi koja to od nje zahtijeva pruži utočište na svom teritoriju ili mjestu pod vlašću njezinih tijela.³² Davanje utočišta osobama koje su izbjegle iz svoje države zbog političkog progona ili od straha pred takvim progonom regulirano je Općom deklaracijom o ljudskim pravima od 10. prosinca 1948., Ženevskom konvencijom o statusu izbjeglica od 28. srpnja 1951. te člankom 33. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske.³³ S obzirom na to da je općenito prihvaćeni stav da se izbjeglice ne vraćaju ili ne izručuju u državu gdje im prijete progon zbog političkih kaznenih djela,³⁴ postavlja se pitanje je li odobreni azil prepreka izručenju. U predmetima ugovornog izručenja izručenje je moguće odbiti jer izručenik uživa azil u zamoljenoj državi samo ako mjerodavni međunarodni

³⁰ Slučaj Klaus Bourquain, Judgement of the Court, 11. December 2008., C-297/07.

³¹ Sergej Zolotukhin v. Rusija, Judgement of the Court, 10. February 2009., App. no. 14939/03 par.79.

Presuda velikog vijeća, osuda zbog posjedovanja 0,21 grama heroina u prekršajnom postupku odnosno 0,14 grama heroina u kaznenom postupku istoga dana u isto vrijeme. Čl. 4. Protokola 7 uz EKLJP zabranjuje progon ili suđenje za drugo kazneno djelo ako ono proizlazi iz identičnih ili bitno istih činjenica.

³² Birin, Vlasta; Krapac Davor, Međunarodna krivičnopravna pomoć sa zbirkom propisa, Informator, Zagreb, 1987., str. 31.

³³ Članak 33. stavak 1. Ustava Republike Hrvatske: "Strani državljanin i osobe bez državljanstva mogu dobiti utočište u Republici Hrvatskoj, osim ako su progonjeni za nepolitičke zločine i djelatnosti oprečne temeljnim načelima međunarodnog prava."

³⁴ Andrassy, Juraj, Međunarodno pravo, Školska knjiga, Zagreb, 1978., str. 235.

ugovor propisuje azil kao osnovu za odbijanje izručenja, bilo izričito bilo pozivanjem na klauzulu javnog poretka (*ordre public*).³⁵ S obzirom na to da Konvencija Vijeća Europe o izručenju potpisana 13. prosinca 1957. ne predviđa azil kao osnovu za odbijanje izručenja, u konkretnom predmetu zamoljena država moći će odbiti izručenje temeljem članka 33. stavka 1. Ženevske konvencije o statusu izbjeglica potpisane 28. srpnja 1951.³⁶ vezano uz članak 103. Povelje Ujedinjenih naroda od 26. lipnja 1945. prema kojoj u slučaju sukoba između obveza članica Ujedinjenih naroda na temelju Povelje i njihovih obveza na temelju bilo kojeg drugog međunarodnog ugovora prevladavaju njihove obveze koje proizlaze iz Povelje. Prema tome, obveza iz članka 55. stavka 1. točke c) Povelje, unapređivanja općeg i stvarnog poštovanja prava čovjeka i temeljnih sloboda bez obzira na razlike prema rasi, spolu, jeziku ili vjeroispovijedi, ima prednost pred obvezom izručivanja iz članka 1. Europske konvencije o izručenju od 13. prosinca 1957.

Kada govorimo o odnosu postupka izručenja i postupka azila, kao i o azilu kao smetnji za izručenje, potrebno je reći da Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, kao glavni izvor ekstradicijskog prava u Republici Hrvatskoj, izričito ne navodi azil kao razlog za odbijanje izručenja, ali sadržava u članku 12. stavku 1. točki 4. tzv. *antidiskriminacijsku klauzulu*³⁷ kao fakultativni razlog za odbijanje međunarodne pravne pomoći, pa tako i izručenja. Prema tome, ako je strancu ili apatridu u Republici Hrvatskoj odobren azil zbog osnovanog straha od proganjanja koje se sastoji u sudskom progonu ili kažnjavanju nerazmjernom ili diskriminirajućem, a za koje je podnesena molba za izručenje, azil predstavlja fakultativni razlog za odbijanje izručenja temeljem članka 12. stavka 1. točke 4. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima. Ako je azil odobren zbog postojanja osnovanog straha od drugih djela proganjanja iz članka 5. Zakona o azilu,³⁸ on je

³⁵ Dvostrani ugovori o izručenju koje je Republika Hrvatska sklopila s Republikom Slovenijom, Republikom Srbijom, Crnom Gorom i Republikom Makedonijom propisuju azil u zamoljenoj državi kao apsolutni razlog za odbijanje izručenja.

³⁶ Članak 33. stavak 1. Ženevske konvencije o statusu izbjeglice iz 1951.: “Države ugovornice ne smiju izgnati niti prisilno udaljiti izbjeglicu na području države gdje će mu život ili sloboda biti ugroženi zbog njegove rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog njegovog političkog mišljenja.”

³⁷ Prema navedenoj klauzuli, domaće nadležno tijelo (Ministarstvo pravosuđa te sudovi i državna odvjetništva koji su nadležni za pružanje međunarodne pravne pomoći) može odbiti molbu za međunarodnu pravnu pomoć ako se može opravdano pretpostaviti da bi osoba čije se izručenje traži u slučaju izručenja bila kazneno proganjena ili kažnjena zbog svoje rase, vjeroispovijesti, državljanstva, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog svojih političkih uvjerenja odnosno da bi njezin položaj bio otežan zbog jednog od tih razloga.

³⁸ Prema članku 5. stavku 2. Zakona o azilu, djela proganjanja mogu biti: “1. fizičko ili mentalno nasilje, uključujući i seksualno nasilje; 2. zakonske, administrativne, policijske i/ili sudske mjere koje su diskriminirajuće ili koje se provode na diskriminirajući način; 3. sudski

relativni razlog za odbijanje izručenja temeljem članka 12. stavka 1. točke 3., odnosno temeljem tzv. *klauzule javnog poretka* (zaštite bitnih interesa Republike Hrvatske). Iako je prema odredbi članka 12. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima odbijanje molbe za izručenje zbog postojanja okolnosti koje čine tzv. antidiskriminacijsku klauzulu i tzv. klauzulu javnog poretka u nadležnosti suda i ministra pravosuđa, u praksi je postojanje azila pravno relevantna činjenica čije postojanje ne utvrđuje sud, već ministar pravosuđa. Nadalje, prema članku 18. Zakona o kaznenom postupku, kazneni sud u rješavanju prethodnih pravnih pitanja nije vezan odlukom koju je o takvom pitanju već donio sud u drugom postupku ili drugo državno tijelo. Prema tome, izvršno rješenje Ministarstva unutarnjih poslova kojim se odobrava azil ne veže županijski sud koji odlučuje o molbi za izručenje, pa on može donijeti rješenje kojim se utvrđuje da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje državi moliteljici. Kako odnos postupka za azil i postupka za izručenje nije jasno pravno reguliran u praksi, ministar pravosuđa, nakon što mu je dostavljen spis predmeta na temelju članka 57. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, zastaje s donošenjem svoje odluke (rješenja kojim se dopušta ili ne dopušta izručenje) dok mu Ministarstvo unutarnjih poslova ne dostavi izvršno rješenje o zahtjevu za azil jer prema članku 30. Zakona o azilu (Narodne novine broj 79/07, 88/10) tražitelj azila ima pravo na boravak u Republici Hrvatskoj od dana podnošenja zahtjeva za azil do okončanja postupka. Međutim, kako prema članku 70. Zakona o azilu tužba upravnom sudu odgađa izvršenje rješenja, a prema članku 66. stavku 6. Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine broj 20/10) Visoki upravni sud može na prijedlog žalitelja odgoditi izvršenje pobijane presude, trajanje postupka izručenja i samog ekstradicijskog pritvora znatno se produljuje.

Kako se u praksi sve češće događa da osobe u ekstradicijskom pritvoru povodom postupka izručenja osobno ili putem branitelja podnose zahtjev za azil, postavlja se faktično pitanje postupanja. U svakom slučaju, kako je riječ o dva odvojena postupka, potrebno je zastati s postupkom povodom izručenja, ali istodobno predvidjeti ujednačenu sudsku praksu kako ne bi došlo do puštanja potencijalnog izručenika na slobodu ako mu je tijekom postupka izručenja izrečena mjera osiguranja prisutnosti u kaznenom postupku (istražni zatvor). Nadalje, ako je riječ o očito neutemeljenom zahtjevu, potrebno je žurno provesti postupak povodom azila kako bi se provelo izručenje, a za to su, u pravilu, propisani vrlo kratki rokovi. U takvim situacijama postavlja se i faktično

progon ili kažnjavanje koje je nerazmjerno ili diskriminirajuće; 4. uskraćivanje sudske pomoći; 5. sudski progon ili kažnjavanje zbog odbijanja obavljanja vojne službe prilikom sukoba, kada bi obavljanje vojne službe uključivalo kaznena djela ili radnje koje potpadaju pod razloge isključenja navedene u članku 6. i 8. ovoga Zakona; 6. djela koja su po svojoj prirodi specifično vezana uz spol ili djecu.”

pitanje do kada osoba može podnijeti zahtjev za azil. Hrvatski zakonodavac u članku 20. ne propisuje rok u kojem osoba podnosi zahtjev za azil. Ipak, normiranjem vremenskog roka u kojem osoba može podnijeti zahtjev za azil stječe se dojam da bi se izbjegle poteškoće koje se naknadno mogu pojaviti zbog vođenja dvaju odvojenih postupaka pred sudom (povodom izručenja i povodom azila). Svakako, to bi pridonijelo i provedbi načela ekonomičnosti postupanja. Pojedine europske države vremenski ograničavaju pravo podnošenja zahtjeva za azil stranca.³⁹

U većini država članica Vijeća Europe odnos postupka izručenja i postupka azila (16 država) nije normativno reguliran i u pravilu je riječ o dva postupcima na koje se primjenjuju različita pravna pravila (dok je postupak izručenja uglavnom u nadležnosti kaznenih sudova, postupak azila u nadležnosti je upravnih tijela poput Saveznog ureda za migracije i izbjeglice Savezne Republike Njemačke, francuskog Ureda za zaštitu izbjeglica i apatri-da, Ministarstva unutarnjih poslova Republike Slovenije). Iako u većini država članica postupak azila ima prednost pred postupkom izručenja i tražena osoba ne može biti izručena prije negoli je donesena pravomoćna odluka o njezinu zahtjevu za azil, u pojedinim državama članicama poput Republike Austrije, Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike sud može uzeti u obzir to što je izručenik podnio zahtjev za azil kao pravno relevantnu činjenicu, ali je teoretski moguće izručenje tražitelja azila. Zanimljivo je da u Republici Austriji postupak izručenja ima prednost pred postupkom azila. U većini država odluka o dopuštenju izručenja tražitelja azila teoretski nema utjecaja na postupak azila. Iznimka je Republika Austrija, u kojoj se postupak azila obustavlja u slučaju pozitivne odluke o zahtjevu za izručenje, te Španjolska i Francuska, u kojima se u takvim okolnostima može opozvati odluka o azilu odnosno zbog tih se okolnosti može odbiti zahtjev za azil.⁴⁰

Važno je naglasiti da je hrvatski zakonodavac Zakonom o azilu⁴¹ predvidio mehanizme zaštite sigurnosti države kada stranci ispunjavaju uvjete za dobivanje azila ili supsidijarne zaštite, a za njih se opravdano sumnja da su počinili ili na drugi način sudjelovali u izvršenju kaznenih djela definiranih u članku 6. (ako postoje ozbiljni razlozi na temelju kojih se smatra da je počinio, poticao ili na drugi način sudjelovao u izvršenju: zločina protiv mira, ratnog zločina ili zločina protiv čovječnosti utvrđenog odredbama međunarodnih akata, teškog nepolitičkog kaznenog djela izvan Republike Hrvatske prije njegova dolaska u Republiku Hrvatsku, uključujući i naročito okrutna postupanja, čak i ako su počinjena s navodnim političkim ciljem; djela koja su u suprotnosti s ciljevima

³⁹ Norveški zakon o imigracijama u čl. 94. utvrđuje da se zahtjev za azil mora podnijeti "bez nepotrebnog kašnjenja" (engl. without undue delay).

⁴⁰ Više na <http://www.coe.int/tcj/>

⁴¹ Narodne novine 79/07 i 88/10.

i načelima Ujedinjenih naroda, kao što je istaknuto u preambuli i člancima 1. i 2. Povelje Ujedinjenih naroda). U članku 8. istoga Zakona definirano je kada se strancu neće odobriti tzv. supsidijarna zaštita,⁴² pa se između ostaloga navodi da se supsidijarna zaštita neće odobriti i strancu koji je počinio kazneno djelo prije ulaska u Republiku Hrvatsku za koje je u Republici Hrvatskoj propisana kazna zatvora, a koji je napustio zemlju podrijetla samo radi izbjegavanja kazne propisane u toj zemlji. Nadalje, Zakon o azilu u članku 61. kao očito neutemeljen razlog za azilom navodi situaciju kada "...tražitelj azila podnese zahtjev s očitom namjerom da odgodi ili spriječi izvršenje odluke koja bi imala za posljedicu njegovo udaljenje iz Republike Hrvatske".

5. PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U STRASBOURGU U PREDMETIMA IZRUČENJA

Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu donio je nekoliko značajnih presuda koje su odredile praksu tog suda u predmetima izručenja. Nadalje, u predmetima izručenja značajna je ovlast Suda propisana pravilom 39. Poslovnika Suda koje mu omogućuje da bilo na zahtjev stranke ili druge zainteresirane osobe, bilo na vlastitu inicijativu upozori stranke na privremene mjere za koje smatra da bi trebale biti usvojene u interesu stranke ili radi pravilnog provođenja postupka pred Sudom.⁴³ Ta se odredba u praksi primjenjuje uglavnom u predmetima u kojima podnositelj zahtjeva tvrdi da će biti podvrgnut zlostavljanju ako ga država stranka izruči ili protjera. Poštovanje opisane privremene mjere od države stranke utjecat će na odluku Suda, a ignoriranje privremene mjere uzet će se pak u obzir prilikom utvrđivanja povrede članka 3. Konvencije (*Cruz Varas i drugi protiv Kraljevine Švedske*) te obveze države stranke iz članka 34. Konvencije da ni na koji način ne sprječava djelotvorno vršenje prava na pojedinačne tužbe (*Mamatkulov i Askarov protiv Turske*). U praksi je uočen značajan porast zahtjeva podnesenih temeljem pravila 39. Poslovnika Suda (od 2006. do 2010. broj zahtjeva porastao je 4.000%, naime 2006. godine Sud je primio 112 zahtjeva, a 2010. godine 4.786 zahtjeva).

Ukratko ćemo navesti najvažnije predmete Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu u postupcima izručenja. Iako Konvencija ne regulira postupke izručenja, azila ili protjerivanja, Sud je u predmetu *Vilvarajah i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* utvrdio da su države stranke, u ostvarivanju svoga

⁴² *Supsidijarna zaštita* je zaštita koja se odobrava strancu koji ne ispunjava uvjete za azil, a za kojeg se opravdano vjeruje da bi povratkom u zemlju podrijetla bio izložen trpljenju ozbiljne nepravde i koji stoga nije u mogućnosti ili ne želi zatražiti zaštitu te zemlje.

⁴³ Gomein, Donna, *Europska konvencija o ljudskim pravima*, Priručnik, Naklada d.o.o., Zadar, 2007., str. 280.

prava na kontrolu ulaska, boravka i protjerivanje stranca, obvezne poštovati prava zajamčena Konvencijom. U tom smislu Sud je donio niz presuda koje se odnose na poštovanje konvencijskih prava u postupku izručenja. U presudi donesenoj u predmetu *Soering protiv Ujedinjenog Kraljevstva* Sud je prvi put utvrdio da će država stranka odgovarati zbog povrede članka 3. Konvencije ako traženu osobu izruči državi moliteljici (neovisno o tome je li država moliteljica stranka Konvencije) ako postoje opravdani razlozi⁴⁴ koji upućuju na postojanje stvarnog rizika da će izručnik u državi moliteljici biti podvrgnut nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju⁴⁵ odnosno postupanju protivno članku 3. Konvencije.⁴⁶ Odgovornost države stranke za povredu prava iz članka 3. Konvencije, prema mišljenju Suda, temelji se na činjenici da je izravna posljedica njezinih postupaka, kao zamoljene države u postupku izručenja koja je traženu osobu izručila državi moliteljici, izlaganje te osobe torturi. Iako u navedenom predmetu nije bilo povrijeđeno pravo zajamčeno člankom 6. Konvencije, Sud je utvrdio da bi u postupku izručenja odluka o izručenju mogla biti protivna članku 6. Konvencije ako okolnosti upućuju na to da je u državi moliteljici pravo na pravično suđenje bjeguncu bilo očito uskraćeno ili postoji rizik da će biti očito uskraćeno. Odgovornost države stanke za povredu članka 6. Konvencije postojat će jedino ako su činjenice koje su joj bile poznate ili trebale biti poznate u vrijeme izručenja upućivale na postojanje opisanih okolnosti (*Mamatkulov i Askarov protiv Turske*).

Kada govorimo o primjeni članka 6. Konvencije na sam postupak izručenja, relevantna je presuda Suda donesena u predmetu *Mamatkulov i Askarov protiv*

⁴⁴ U presudi donesenoj u predmetu *Mamatkulov i Askarov protiv Turske* Sud je utvrdio da se postojanje opravdanih razloga koji upućuju na postojanje stvarnog rizika da će država moliteljica prema izručniku postupati protivno članku 3. Konvencije procjenjuje prema činjenicama kojima je raspolagala ili trebala raspolagati država stranka u vrijeme izručenja. Radi utvrđivanja tih razloga Sud je u predmetu *Garayev protiv Azerbajdžana*, na temelju izvješća Ujedinjenih naroda (npr. Odbora UN protiv torture) te neovisnih međunarodnih organizacija za zaštitu ljudskih prava, koja su mu dostavljena ili koja je pribavio *proprio motu*, utvrdio općenito stanje zaštite ljudskih prava u Uzbekistanu, kao i osobne okolnosti podnositelja zahtjeva.

⁴⁵ U presudi donesenoj u predmetu *Mamatkulov i Askarov protiv Turske* Sud je utvrdio da nečovječno postupanje mora imati određenu razinu ozbiljnosti koja se procjenjuje prema okolnostima konkretnog slučaja (priroda i kontekst postupanja ili kažnjavanja, način i metode njegova izvršavanja, njegovo trajanje, fizičke i psihičke posljedice postupanja) te mora biti pokrijepljeno odgovarajućim dokazima. U predmetu *Soldatenko protiv Ukrajine* Sud je utvrdio da iako u konkretnom predmetu ne postoje dokazi da su pripadnici određene etničke skupine diskriminirani u odnosu prema drugim pritvorenicima, samo postojanje dokaza o vrlo lošim zatvorskim uvjetima u državi moliteljici (prekapacitiranost zatvora, loša prehrana, neodgovarajuća zdravstvena zaštita) predstavljaju dovoljne razloge za vjerovanje da postoji ozbiljan rizik da će podnositelj zahtjeva biti podvrgnut postupanju protivno članku 3. Konvencije.

⁴⁶ Članak 3. Konvencije regulira zabranu mučenja propisujući da se nitko ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

Turske u kojoj je Sud utvrdio da se članak 6. Konvencije ne može primijeniti na postupke izručenja stranaca (praksa Suda još nije dala odgovor na pitanje primjenjuju li se članak 6. Konvencije na postupke izručenja vlastitih državljana). Takav stav Sud je ponovio u predmetima *Monedero Angora protiv Španjolske* i *Mamatkulov i Askarov protiv Turske* naglasivši da odredba članka 6. stavka 1. nije primjenjiva na postupke izručenja budući da se u tom postupku ne utvrđuju građanska prava ili obveze podnositelja zahtjeva ni kaznene optužbe protiv njega u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije.

Vezano uz poštovanje prava na djelotvoran pravni lijek zajamčen člankom 13. Konvencije u postupku izručenja, Sud je u presudama donesenim u predmetima *Baysakov i drugi protiv Ukrajine* i *Soldatenko protiv Ukrajine* utvrdio povredu navedenog prava jer zamoljena država nije omogućila izručeniku podnošenje djelotvornog pravnog lijeka protiv odluke o izručenju zbog postojanja opasnosti od postupanja države moliteljice protivno članku 3. Konvencije. U presudi donesenoj u predmetu *Baysakov i drugi protiv Ukrajine* Sud se pozvao na predmet *Slivenko protiv Latvije* u kojem je utvrdio da se u postupcima izručenja i protjerivanja učinkovitim pravnim sredstvom u smislu članka 13. Konvencije smatra mogućnost osporavanja pred upravnim sudom, zbog procesnih i materijalnih razloga, odluke izvršne vlasti o izručenju, pod uvjetom da je upravni sud ovlašten ispitivati zakonitost te odluke, kao i ukinuti je. Pri tome pravni lijek mora automatski imati suspenzivni učinak, ako se njegovim podnošenjem želi spriječiti predaja osobe drugoj državi. U predmetu *Shamayev i drugi protiv Gruzije i Rusije* Sud je utvrdio postojanje odgovornost Gruzije zbog povrede članka 13. Konvencije jer izručenici nisu bili obaviješteni o odluci kojom se dopušta njihovo izručenje Ruskoj Federaciji te im je time onemogućeno ostvarivanje prava na djelotvoran pravni lijek.

Sud je donio i nekoliko značajnih presuda u kojima je utvrdio odgovornost država stranaka Konvencije zbog povrede prava na slobodu i sigurnost zajamčenih člankom 5. Konvencije. U predmetu *Garayev protiv Azerbajdžana* Sud je utvrdio odgovornost Azerbajdžana zbog povrede članka 5. stavaka 1. i 4. Konvencije budući da je zakonodavac propustio regulirati trajanje ekstradicijskog pritvora, čime izručeniku ne samo što nije pružena odgovarajuća zaštita od arbitrarnog postupanja u predmetima izručenja i nisu mu osigurana jamstva koja uživaju okrivljenici u kaznenim postupcima već mu je onemogućeno periodično iniciranje sudskog postupka u kojem bi se odlučilo o zakonitosti njegova daljnjeg pritvaranja.

Značajna je judikatura Suda u predmetima izručenja političkih protivnika, pripadnika nelegalnih organizacija te osoba optuženih ili osuđenih za terorizam. U predmetima *Baysakov i drugi protiv Ukrajine* i *Khaydarov protiv Ruske Federacije* Sud je utvrdio da bi izručenje podnositelja zahtjeva bilo protivno odredbi članka 3. Konvencije. U presudi donesenoj u predmetu *Baysakov i drugi protiv Ukrajine* Sud je utvrdio da jamstva dana od prvog zamjenika

glavnog državnog odvjetnika Republike Kazahstan da izručenici neće biti kazneno gonjeni zbog svoga političkog mišljenja, rase, etničke pripadnosti ili religije, kao i da neće biti podvrgnuti torturi, nisu dovoljna budući da prvi zamjenik glavnog državnog odvjetnika nije ovlašten u ime države davati takva jamstva, kao i zato što bi se dana jamstva teško poštovala u praksi zbog nepostojanja učinkovitog sustava koji bi spriječio primjenu torture (isto mišljenje Sud je iznio u presudama u predmetima *Soldatenko protiv Ukrajine* i *Garayev protiv Azerbajdžana*).

6. ZAKLJUČAK

Porast kaznenih djela s inozemnim elementom pridonio je intenzivnom razvoju međunarodnog kaznenog prava, što se očituje u sklapanju mnogobrojnih dvostranih ugovora koji reguliraju materiju izručenja, kao i povećanoj normativnoj djelatnosti međunarodnih organizacija poput Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe. Uspješno sankcioniranje počinitelja ovisi o uspješnoj suradnji pravosudnih tijela različitih država, pa je stoga u praksi uočen povećan broj molbi za izručenje koje je podnijela Republika Hrvatska i onih koje su podnesene Republici Hrvatskoj. Tako je Republika Hrvatska u 2006. godini primila 23 zahtjeva za izručenje, u 2007. godini 49 zahtjeva, u 2008. godini 43 zahtjeva, u 2009. godini 63 zahtjeva, u 2010. godini 22 zahtjeva, a u 2011. 75 zahtjeva. Postupci izručenja u prosjeku su trajali od 82 do 114 dana. Kada usporedimo te podatke s izvješćem Europske komisije o implementaciji Okvirne odluke o europskom uhidbenom nalogu iz 2007. godine (koja uzima u obzir statističke podatke od 2005. do 2009.) prema kojem se države članice izdale 54.689 odnosno izvršile 11.630 europskih uhidbenih naloga, pri čemu je između 51% i 62% traženih osoba pristalo na predaju, u tim je slučajevima postupak predaje trajao od 14 do 17 dana, moramo uočiti znatnu razliku u trajanju i učinkovitosti postupka izručenja i postupka predaje temeljem europskog uhidbenog naloga. S obzirom na navedene podatke, kao i na to da dugotrajnost postupka izručenja onemogućuje državi moliteljici vođenje kaznenog postupka sukladno pravu na pravično suđenje, potrebno je ubrzati postojeći postupak izručenja stvaranjem odgovarajućeg normativnog okvira. Zbog uočenih problema u praksi i nedovoljno jasnih odredbi Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima treba ga izmijeniti uzimajući u obzir sljedeće okolnosti: usklađivanje terminologije Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima i ZKP/08 (izmjena termina pritvora u “ekstradicijski istražni zatvor”, jer termin “istražnog zatvora” predviđa ZKP/08), usklađivanje rokova za žalbu predviđenih ZOMPO-om i ZKP-om (rok za žalbu na rješenje o određivanju ekstradicijskog pritvora, koji po važećim odredbama ZKP iznosi sada tri dana, za razliku od odredbi ZKP-a/97 u kojima je rok za žalbu na rješenje o pritvoru

bio dva dana), preciziranje nastupa pravomoćnosti i izvršnosti rješenja kojim se odobrava izručenje iz članka 54. ZOMPO. Poseban je problem odnos postupka izručenja prema postupku povodom azila. U svakom slučaju prijeko je potrebno zauzimanje ujednačene sudske prakse kako ne bi došlo do zloupotrebe instituta azila, ali i da ne bi došlo do neosnovanoga puštanja na slobodu potencijalnog izručenika. Pri tome treba voditi računa i o primjeni načela ekonomičnosti, a to valja osigurati žurnom realizacijom postupka povodom azila ako je osoba u ekstradicijskom pritvoru. Napose, s obzirom na to da je policija zadužena za provedbu rješenja o izručenju, tijela koja vode postupke povodom izručenja i azila o svim postupovnim radnjama koje utječu na provedbu izručenja moraju, na odgovarajući način, pravodobno izvijestiti policiju koja za tu svrhu ima ustrojenu Službu za međunarodnu policijsku suradnju (Interpol, Europol, SIRENE) koja radi 24 sata.

Nadalje, u svjetlu činjenice skorog ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju potrebno je pripremiti kvalitetnu obuku policijskih službenika na terenu te svih onih predstavnika drugih tijela državne uprave u pogledu praktičnog postupanja po europskim uhidbenim nalogima.

LITERATURA

1. Andrassy, J. (1978): *Međunarodno pravo*. Školska knjiga Zagreb
2. Birin, V., Krapac, D. (1987): *Međunarodna krivičnopravna pomoć sa zbirkom propisa*, Informator, Zagreb
3. Čapeta, T., Đurđević, Z., Goldner Lang, I., Lapaš, D., Mataija, M., Perišin, T., Podolnjak, R., Rodin, S., Selanec, G., Vasiljević, S. (2009): *Reforme Europske Unije – Lisabonski ugovor*. Narodne novine, Zagreb
4. Gomein, D. (2007): *Europska konvencija o ljudskim pravima*. Priručnik, Naklada d.o.o., Zadar
5. Krapac, D. (2006): *Međunarodna kaznenopravna pomoć*. Zagreb, Narodne novine
6. Martha, R. S. J. (2010): *The Legal Foundations of Interpol*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing
7. Rošić, M. (2012): *Policijska suradnja u schengenskom prostoru – uloga kriminalističke policije*. Policija i sigurnost, br. 1/2012, str. 170.-187., Zagreb
8. Turkalj, K. (2008): *Europska Unija kao prostor slobode, sigurnosti i pravde*. Informator, 5630, Zagreb
9. Repozitorij prakse Interpola (2010): primjena članka 3. Statuta Interpola u kontekstu obrade informacija putem kanala Interpola, Generalno tajništvo Interpola
10. Časopis EUCRIM, br. 2/2012, Max Planck Institute za međunarodno kazneno pravo, Freiburg, 2012.

Summary

EXTRADITION PROCEDURES IN THE REPUBLIC OF CROATIA – PRACTICAL ASPECTS

Extradition is one of the oldest legal institutes which coincides with the origins of the earliest ordered societies. In terms of full Croatian membership in the European Union when implementation of the European arrest warrant begins, the circumstances under which judicial and executive bodies of the Republic of Croatia act in extradition cases significantly change. This paper deals with the institute of extradition from the aspect of the police (preliminary findings on the existence of international searches, preliminary steps) and also from the judicial aspect (the Ministry of Justice as the central coordinating body and the competent courts).

It is evident that without a coordinated approach and the cooperation of all the participants in the extradition process (and the State Attorney's Office, which represents the body conducting the procedure prior to indictment) in practice many procedures remain incomplete. In terms of Croatia soon becoming the external Schengen border which is geographically very exposed, it is realistic to expect a potential increase in the number of extradition cases in practice. The relationship of the extradition procedure and the asylum procedure shows the need for harmonisation of court practice, but at the same time also the need for the further education of judges in order to align actions with the European Court of Human Rights in each particular case.

In relation to the police as the executive body in charge of the implementation of extradition, it is necessary for all the authorities involved in the proceedings on extradition and/or asylum to report in a timely manner to the police on all procedural actions that affect the implementation of extradition. Another specific feature is the international bilateral agreements with neighbouring countries which allow extradition for certain categories of offences. In particular, the relevant legislation would have to allow the full application of the principle of economy, especially in cases where the presence of the defendant in extradition proceedings can be ensured by another measure besides extradition detention. At the same time, it is important to ensure through uniform judicial practice that the institute of asylum is not abused by delaying procedures, all with the ultimate goal of releasing the person from custody despite the existence of a real risk of escape.